

تقدیر و تشکر

این پژوهش نتیجه تلاش در زمینه شناخت اندیشه تحزب در روزنامه های فارسی زبان خارج از کشور است. در این راستا لازم می دانم از راهنمایی های استاد راهنما جناب آقای دکتر رحمانیان و استاد مشاور جناب آقای دکتر علی صوفی تشکر و قدردانی نمایم.

به نام یزدان پاک

تقدیم به

خانواده مهربانم

و

تقدیم به

تمام کسانی که در راه اعتلا و سرافرازی ایران عاشقانه زیستند و عاشقانه جان باختند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی

گروه علمی تاریخ

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته تاریخ ایران اسلامی

عنوان پایان نامه:

اندیشه تحزب در روزنامه‌های فارسی زبان خارج از کشور

از آغاز تا مشروطه

استاد راهنما:

دکتر داریوش رحمانیان

استاد مشاور:

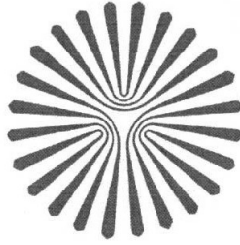
دکتر علیرضا علی صوفی

نگارش:

هدا جعفری

ماه و سال:

خرداد ماه ۱۳۹۱

Payame Noor University

**Faculty of literature and humanism
Department of history**

Title:

**Party thought in Persian Language newspapers abroad of Iran
In the beginning to the constitutionalism**

**Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
M.Sc**

In history of Islamic Iran

Supervisor:

Dr. Dariush Rahmanian

Advisor:

Dr. Alireza Alisoofi

By:

Hoda Jafari

Jun 91

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

چکیده

پژوهش حاضر بررسی اندیشه تحزب در روزنامه‌های فارسی زبان خارج از کشور است که با مطالعه بر روزنامه‌های اختر، قانون، چهره‌نما، پرورش، ثریا، حکمت و حبل‌المتین انجام گرفته است.

تلاش روزنامه برای آشنایی ایرانیان و خوانندگان با عدم ساختار حاکمیت قانونمند در ایران و خاورمیانه و آسیا که عامل عقب ماندگی ایرانیان و مسلمانان دانسته شده، همچنین تلاش مطبوعات و محافل روشنفکری برای آشنایی ایرانیان و دیگر خوانندگان با انواع حکومت‌های پارلمانی و فعالیت و کارکرد احزاب در این گونه سیستم‌های حکومتی دیده می‌شود.

در این جراید تطبیق مفاهیم و مؤلفه‌های لیبرالیسم سیاسی و حکومت‌های پارلمانی با احکام و آموزه‌های شریعت دیده می‌شوند که با احکام شریعت در تضاد بوده‌اند. در واقع نمودی از مؤلفه‌های لیبرالیسم سیاسی با قانون شریعت بیان گردیده‌اند. بدون اینکه مضمون و محتوای فلسفی خود را در غرب به همراه داشته باشند. در واقع تلاش برای ترکیب مبادی لیبرالیسم با واقعیت‌های جامعه سنتی ایران دیده می‌شود.

در بخشی دیگر به انواع مفاهیم در قالب اندیشه و فعالیت حزبی در قالب گروه‌های ذی نفوذ، جمعیت‌ها و سازمان‌ها و یا احزاب ایدئولوژیک پرداخته شده، که هدف آنان مبارزه با ساختار حاکمیت استبدادی قاجار و محدود کردن قدرت دولت در چهار چوب قانون، ایجاد قانون‌گذاری و مهار خودکامگی به کارگرفته شده است.

در تعدادی از این روزنامه‌ها هدف از ترتیب جوامع و فعالیت احزاب خود آگاهی و بیداری مردم برای ایجاد اتفاق و اتحاد جهت مبارزه با ساختار حاکمیت استبدادی قاجار دستیابی به قانون‌خواهی و حاکمیت قانونمند بیان شده است.

همچنین به حاکمیت اراده ملی، فردگرایی و اراده‌گرایی در قالب تحزب اشاره شده است که برای تحصیل و دستیابی به حقوق سیاسی و اجتماعی و فردی باید صورت گیرد.

نقش و مسئولیت انسانی افراد و اهمیت آن در تحصیل دموکراسی‌های مدنی و خودآگاهی انسانها و نقش ویژه آنان در حاکمیت اراده ملی، ترویج مؤلفه‌های دموکراسی در میان زنان و در اندرون خانه‌ها از دیگر مباحث مورد نظر این روزنامه‌ها در قالب تحزب می‌باشد.

واژه‌های کلیدی

اندیشه، تحزب، روزنامه‌ها، مشروطه، مردم‌سالاری، تجدد، توسعه‌ی سیاسی

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۲	بخش اول.....
۳	فصل اول.....
۳	کلیات.....
۴	۱-۱ تعریف مسئله.....
۴	۱-۲ سوالات اصلی پژوهش.....
۵	۱-۳ فرضیه پژوهش.....
۵	۱-۴ اهداف پژوهش سابقه و ضرورت انجام تحقیق.....
۵	۱-۵ سابقه و ضرورت انجام تحقیق.....
۶	۱-۶ روش پژوهش.....
۷	۱-۷ سازمان‌دهی پژوهش.....
۸	معرفی منابع و مأخذ.....
۱۴	فصل دوم حزب.....
۱۵	پیش درآمد.....
۱۶	۲-۱ برداشتی عام و کهن از حزب سیاسی.....
۱۶	۲-۱-۱ مفهوم حزب در قرآن مجید.....
۱۶	۲-۱-۲ مفهوم حزب در فرهنگ و ادبیات اسلامی و ایران.....
۱۷	۲-۱-۳ مفهوم حزب در ادبیات لاتین.....
۱۸	۲-۱-۴ خاستگاه احزاب.....
۱۸	۲-۱-۵ سازمان به عنوان یک ضرورت.....
۱۹	۲-۱-۶ پیش‌بایسته‌های شکل‌گیری احزاب.....
۲۰	۲-۱-۷ ویژگی‌های احزاب سیاسی.....
۲۱	۲-۱-۸ مبدا پیدایش احزاب سیاسی.....
۲۲	۲-۱-۹ کارکردها.....
۲۳	۲-۲ مشروطیت و پیدایش اندیشه حزب در ایران.....
۲۳	۲-۲-۱ فراموشخانه.....
۲۴	۲-۲-۲ مجمع آدمیت.....
۲۴	۲-۲-۳ انجمن ملی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۵	۴-۲-۲ انجمن مخفی.....
۲۵	۵-۲-۲ مرکز غیبی تبریز.....
۲۶	۶-۲-۲ جمعیت صفی علی شاهی.....
۲۶	۷-۲-۲ تشکیلات اکوسه.....
۲۶	۸-۲-۲ تشکیلات فراماسون در زمان مظفالدین شاه (تشکیلات فرانک).....
۲۶	۹-۲-۲ فرقه اجتماعیون عامیون (سوسیال دموکرات).....
۲۷	۱۰-۲-۲ احزاب سیاسی در دوره دوم مشروطیت.....
۲۹	۱-۳-۲ مهمترین عوامل و موانع عدم کامیابی احزاب و فراکسیون ها و تکامل حکومت پارلمانتاریسم در ایران.....
۳۱	فصل سوم مطبوعات.....
۳۲	پیش درآمد.....
۳۳	۱-۳ مطبوعات.....
۳۴	۲-۳ مطبوعات برون مرزی.....
۳۴	۱-۲-۳ مطبوعات و روزنامه نگاران تبعیدی.....
۳۶	۲-۲-۳ انقلاب مشروطیت و مطبوعات سیاسی.....
۳۷	۳-۲-۳ مهمترین موضوعات روز نامه ها و مقالات خارج از کشور.....
۳۷	۴-۲-۳ شیوه نگارش روز نامه های برون مرزی.....
۳۹	۵-۲-۳ دیگر خبرها و گزارش ها.....
۴۰	۶-۲-۳ نشریات زیرزمینی.....
۴۳	بخش دوم.....
۴۴	فصل چهارم اندیشه تحزب در روزنامه های فارسی زبان خارج از کشور(قانون).....
۴۵	پیش درآمد.....
۵۵	قانون.....
۵۵	۱-۴ شناخت روزنامه قانون.....
۵۵	۱-۱-۴ شناسنامه قانون.....
۵۵	۲-۱-۴ دست اندرکاران.....
۶۹	۳-۱-۴ محتوا.....
۷۰	۴-۱-۴ تولد قانون.....
۷۱	۵-۱-۴ ویژگی های فنی و اداری.....
۷۲	۶-۱-۴ شیوه نگارش.....
۷۴	۲-۴ اندیشه تحزب در روزنامه قانون.....
۷۶	۱-۲-۴ اندیشه اتحاد، تحزب و حکومت پارلمانتاریسم.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۸۲	۴-۲-۲ قانون، تحزب نگاهى ديگر.....
۸۶	۴-۲-۳ اتحاد و اتفاق.....
۸۸	۴-۲-۴ تحزب و دموکراسى خواهى.....
۹۵	۴-۲-۵ قانون، تحزب، زنان، تجددگرایی یا دموکراسى خواهى.....
۹۶	۴-۲-۶ تحزب، ملى گرايى، ايرانيت.....
۹۸	فصل پنجم اندیشه تحزب روزنامه هاى فارسى زبان خارج از کشور(اختر و حبل المتين).....
۹۹	پيش درآمد.....
۱۰۰	۵-۱-۱ اختر.....
۱۰۰	۵-۱-۱-۱ شناخت روزنامه اختر.....
۱۰۰	۵-۱-۱-۱-۱ شناسنامه روزنامه اختر.....
۱۰۰	۵-۱-۱-۲ دست اندرکاران.....
۱۰۰	۵-۱-۱-۳ مدير اختر.....
۱۰۱	۵-۱-۱-۴ نويسندگان اختر.....
۱۰۲	۵-۱-۱-۵ محتوا.....
۱۰۳	۵-۱-۱-۶ تولد اختر.....
۱۰۴	۵-۱-۱-۷ ويژگى هاى فنى و ادارى اختر.....
۱۰۴	۵-۱-۱-۸ روش نگارش و نو آورى هاى اختر.....
۱۰۵	۵-۱-۱-۹ روشنگرى هاى اختر.....
۱۰۷	۵-۱-۲ اندیشه تحزب در روزنامه اختر.....
۱۰۸	۵-۱-۲-۱ قانون خواهى، پارلمانتاريسم و تطبيق دموکراسى با شريعت.....
۱۱۱	۵-۱-۲-۲ کارکرد احزاب سياسى در مجالس و حکومت هاى پارلمانى.....
۱۱۴	۵-۱-۲-۳ ديگر مفاهيم اندیشه تحزب.....
۱۲۹	۵-۲-۱ حبل المتين.....
۱۲۹	۵-۲-۱-۱ شناخت روزنامه حبل المتين.....
۱۲۹	۵-۲-۱-۱-۱ شناسنامه حبل المتين.....
۱۲۹	۵-۲-۱-۲ دست اندرکاران.....
۱۳۰	۵-۲-۱-۳ تولد روزنامه حبل المتين.....
۱۳۱	۵-۲-۱-۴ ويژگى هاى فنى و ادارى روزنامه.....
۱۳۴	۵-۲-۱-۵ شيوه نگارش.....
۱۳۴	۵-۲-۲ اندیشه تحزب در روزنامه حبل المتين.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳۴	۵-۲-۲-۱ تشکیل مجلس شورای ملی و ارجاع به آرای عمومی (با تکیه بر شریعت).....
۱۳۶	۵-۲-۲-۲ حزب، حاکمیت قانون، حکومت پارلمانتاریسم.....
۱۳۸	۵-۲-۲-۳ دیگر مفاهیم متعدد اندیشه حزب.....
۱۳۸	۵-۲-۲-۴ انجمن ها.....
۱۳۹	۵-۲-۲-۵ اتحاد.....
۱۴۱	۵-۲-۲-۶ اتحاد اسلامی.....
۱۴۳	۵-۲-۲-۷ حزب.....
۱۴۳	۵-۲-۲-۸ احزاب سیاسی.....
۱۴۵	۵-۲-۲-۹ حزب در مفهوم اولیه.....
۱۴۵	۵-۲-۲-۱۰ فرقه گروه جمعیت.....
۱۴۶	فصل ششم اندیشه حزب روزنامه های فارسی زبان خارج از کشور (ثریا، چهره نما، حکمت).....
۱۴۷	پیش درآمد.....
۱۴۸	۶-۱-۱ ثریا.....
۱۴۸	۶-۱-۱-۱ شناخت روزنامه ثریا.....
۱۴۸	۶-۱-۱-۱-۱ شناسنامه ثریا.....
۱۴۸	۶-۱-۱-۱-۲ دست اندرکاران.....
۱۴۸	۶-۱-۱-۱-۳ محتوا.....
۱۴۹	۶-۱-۱-۱-۴ تولد ثریا.....
۱۴۹	۶-۱-۱-۱-۵ ویژگی های فنی و اداری.....
۱۵۰	۶-۱-۱-۲ اندیشه حزب در روزنامه ثریا.....
۱۵۰	۶-۱-۲-۱ پارلمانتاریسم و کارکرد مجالس و احزاب در کشورهای غربی.....
۱۵۴	۶-۱-۲-۲ دیگر مفاهیم اندیشه حزب.....
۱۵۴	۶-۱-۲-۳ انجمن ها.....
۱۵۵	۶-۱-۲-۴ اتحاد و اتفاق.....
۱۵۷	۴-۱-۲-۵ حزب و جمعیت.....
۱۵۸	۶-۲-۲ چهره نما.....
۱۵۸	۶-۲-۱ شناخت روزنامه چهره نما.....
۱۵۸	۶-۱-۲-۱ شناسنامه چهره نما.....
۱۵۸	۶-۲-۱-۲ دست اندرکاران.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۶۰	۳-۱-۲-۶ محتوا.....
۱۶۰	۴-۱-۲-۶ ویژگیهای فنی و اداری.....
۱۶۱	۲-۲-۶ اندیشه تحزب در روزنامه چهره نما.....
۱۶۱	۱-۲-۲-۶ دعوت به قانون خواهی.....
۱۶۸	۲-۲-۲-۶ مفاهیم متعدد اندیشه تحزب.....
۱۶۸	۳-۲-۲-۶ اتحاد و انفاق.....
۱۷۰	۳-۶ حکمت.....
۱۷۰	۱-۳-۶ شناخت روزنامه حکمت.....
۱۷۰	۱-۱-۳-۶ شناسنامه حکمت.....
۱۷۰	۲-۱-۳-۶ دست اندرکاران.....
۱۷۱	۳-۱-۳-۶ محتوای حکمت.....
۱۷۳	۴-۱-۳-۶ تولد حکمت.....
۱۷۴	۵-۱-۳-۶ ویژگیهای فنی و اداری.....
۱۷۵	۲-۳-۶ اندیشه تحزب در روزنامه حکمت.....
۱۷۵	۱-۲-۳-۶ قانون خواهی و تشکیل مجلس ملی.....
۱۷۸	۲-۲-۳-۶ مفاهیم دیگر اندیشه تحزب.....
۱۷۹	۳-۲-۳-۶ انجمن ها.....
۱۷۹	۴-۲-۳-۶ اتحاد.....
۱۸۱	۵-۲-۳-۶ احزاب سیاسی.....
۱۸۵	نتیجه گیری.....
۱۸۹	منابع.....
۱۹۴	مقالات.....
۱۹۵	روزنامه ها.....
۱۹۶	منابع انگلیسی.....
۱۹۷	چکیده لاتین.....

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

مقدمه

جنبش مشروطیت یکی از مهمترین رویداد های تاریخ ایران معاصر محسوب می گردد. تحزب به عنوان یکی از مولفه های لیبرالیسم سیاسی در نزد روشنفکران و اصلاح گران و اندیشمندان عصر مشروطه همواره مطرح بوده است.

نقطه آغازین فعالیت احزاب سیاسی به مفهوم نوین، بطور رسمی در ایران در دوره مشروطیت شکل گرفت. مشارکت سیاسی در قالب فعالیت احزاب و حکومت پارلمانتاریسم که زائیده دموکراسی است انگیزه اصلی یک کار پژوهشی را تشکیل می دهد.

از آنجا که عوامل متعددی در ایجاد یک پدیده تاثیرگذار بوده اند، نقش مطبوعات به عنوان یکی ابزار نیرومند در جنبش مشروطیت و در نشر مولفه های لیبرالیسم سیاسی و ایجاد حکومت قانونمند از اهمیت ویژه ای برخوردار است. این پایان نامه بر آن است به چگونگی اندیشه تحزب در جراید و مطبوعات سیاسی، فارسی زبان در آستانه مشروطیت بپردازد.

در این پژوهش روزنامه های فارسی زبان خارج از کشور از آغاز تاسیس تا سال ۱۳۲۴ مورد بررسی قرار گرفته است، که شامل شش فصل می باشد و در فصل اول کلیات روش تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل دوم به تاریخچه تحزب در ایران و جهان اختصاص دارد.

تاریخچه مطبوعات در ایران و جهان و ویژگی های مطبوعات سیاسی در خارج از کشور در فصل سوم این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته اند. فصل چهارم بخش دوم به اندیشه تحزب در روزنامه قانون اختصاص دارد که در ابتدا به معرفی روزنامه، زندگینامه مدیر روزنامه، و فعالیت های سیاسی و تفکر و اندیشه دست اندرکاران روزنامه پرداخته شده، سپس اندیشه تحزب که حول محور اتحاد و اتفاق و آدمیت جهت تاسیس حکومت قانونمند بکار رفته، در این قسمت مورد پژوهش قرار گرفته است.

فصل پنجم بخش دوم به بررسی اندیشه تحزب در روزنامه اختر و حبل المتین اختصاص دارد. ضمن بررسی شناخت روزنامه و زندگینامه مدیران روزنامه، یکسان جلوه دادن لیبرالیسم سیاسی با شریعت از مهمترین ویژگی های روزنامه حبل المتین در این فصل مورد بررسی قرار گرفته است. تطبیق اسلام گرایی با پارلمانتاریسم، اتحاد و اتفاق، برای ایجاد حکومت قانونمند در ایران، تبلور اهداف تحزب، اتحاد اسلامی از مهمترین مفاهیم تحزب در روزنامه اختر از اصلی ترین ویژگی های این فصل می باشد.

در فصل ششم اندیشه تحزب در روزنامه های چهره نما، حکمت و ثریا مورد پژوهش قرار گرفته اند. اندیشه تحزب در قالب یکسان دانستن مبانی لیبرالیسم سیاسی با آموزه های شریعت از ویژگی های روزنامه ثریا در این فصل می باشد.

بخش اول

فصل اول

کلیات

۱-۱ تعریف مسئله

بیداری جامعه سنتی ایران ثمره آشنایی روشنفکران ایرانی با دانش و تمدن نوین اروپایی و مدنیت غرب بوده که در اواخر قرن نوزدهم حاصل گردید. ترقیات صنعتی چشمگیر غرب و نهادینه شدن نظام پارلمانی که سبب تحولات ساختاری و اجتماعی شده بود و مقایسه آن با ساختار استبدادی حکومت قاجار سبب توجه نسبی روشنفکران به حکومت پارلمانی و قانون مداری و ترویج اندیشه تحزب در دوره قاجار گردید که این اندیشه تا حدودی در آثار و نوشته ها و (پیشگامان مشروطه) و همچنین در روزنامه ها در خارج از کشور توسط نواندیشان و اصلاح طلبان منعکس گردید و زمینه لازم را برای تغییر حکومت استبدادی به مشروطه را فراهم نمود.

برای درک تحولات فکری و سیاسی جامعه ایران در دوره قاجار تا مشروطه و به ویژه برای چند و چون تدارکات نظری و زمینه های فکری جنبش مشروطیت بررسی این پژوهش ضروری و لازم به نظر می رسد.

۱-۲ سوالات اصلی پژوهش

این پژوهش بر آن است تا انعکاس اندیشه تحزب را در روزنامه های فارسی زبان خارج از کشور را مورد بررسی قرار داده و به پرسش های زیر پاسخ دهد:

۱) اهمیت بنیادین حزب و تحزب در نظام های سیاسی (پارلمانی، مشروطه و جمهوری) تا چه اندازه و چگونه در روزنامه های مورد پژوهش بازتاب یافته است.

۲) در این روزنامه ها به اندیشه تحزب و مفاهیم آن چگونه پرداخته شده است؟

۱-۳ فرضیه پژوهش

۱- اندیشه تحزب به مفهوم نوین آن پدیده ای غربی و متأثر از دموکراسی بود که توسط روشنفکران و اصلاح طلبان در آستانه مشروطیت در روزنامه های خارج از کشور انتشار یافت بدون آنکه مضمون و محتوای فلسفی خود را در غرب به همراه داشته باشد.

۲- انتشار این اندیشه سبب رشد فرهنگی و فکری مردم، دفاع از حقوق فردی، حمایت از برقراری مشروطه، توسعه دموکراسی سیاسی و مشارکت سیاسی در قالب احزاب، سبب تغییرات در ساختار حکومت استبدادی گردید.

۳- نویسندگان مقالات روزنامه های فارسی بان خارج از کشور با بیان اندیشه حزب برگرفته از الگوی غرب سبب تاسیس حکومت پارلمانی و قانونمند در ایران شدند .

۱-۴ اهداف پژوهش

هدف از این پژوهش دریافت اندیشه و مفاهیم حزب است که در روزنامه های فارسی زبان خارج از کشور انعکاس یافته است. چگونگی طرح این اندیشه در روزنامه های فارسی زبان خارج از کشور در آستانه مشروطیت میباشد. انعکاس تلاش مدیران و نویسندگان مقالات این جراید که هدف آنان بیداری و آگاه ساختن جامعه سنتی ایران، جهت دستیابی به حکومت قانونمند پارلمانتاریسم بوده است. این اندیشه پس از انقلاب مشروطیت سبب تغییر در حاکمیت استبدادی قاجار و سبب ایجاد حکومت قانونمند و پارلمانتاریسم در ایران گردید.

۱-۵ سابقه و ضرورت انجام تحقیق

پیشینه پژوهش

سوابق پژوهش در موضوع احزاب به طور گسترده مورد پژوهش قرار نگرفته است. در سال ۱۳۵۷ نوش آفرین انصاری « احزاب سیاسی ایران در متون تاریخی»، را مورد بررسی قرار داده است و در این راستا از گروه ها و جمعیت ها مندرج در متون تاریخی ایران نام برده است. در سال ۱۳۷۰ علی اصغر نیامنش «زمینه های مساعد و نامساعد حزب در ایران»، را بررسی نموده است. در این پژوهش اشاراتی در مورد ورود اندیشه نوین در ایران شده است. در سال ۱۳۷۸ حسین رفعتی پژوهشی تحت عنوان « بررسی تحلیلی حزب در ایران» انجام داده اند. کتابهایی نیز در مورد احزاب سیاسی ترجمه و تالیف شده است. محسن مدیر شانه‌چی در کتاب « احزاب سیاسی ایران نیروی سوم با مطالعه موردی...» ضمن نگارش تاریخ مختصری در باره احزاب، زمینه ها و علل شکل گیری احزاب و نیروهای سیاسی ایران را در تاریخ معاصر مورد بررسی قرار داده است و سه جریان یا تفکر سیاسی عمده در شکل گیری احزاب سیاسی در ایران را مورد بررسی قرار داده است بدون اینکه تحلیلی در ست در این زمینه انجام گیرد.

در پایان نامه های پژوهشی هم که به محتوای روزنامه های برون مرزی و اندیشه روشنفکران اختصاص دارد، اشاراتی بسیار کوتاه به اندیشه حزب نموده‌اند. سهیلا قنواتی در پایان نامه خویش تحت عنوان «اندیشه

قانون خواهی در حبل المتین» که روزنامه حبل المتین را تا سال ۱۳۲۴ مورد پژوهش قرار داده است اشاراتی کوتاه به اندیشه حزب در ایران نموده است.

اما بررسی اندیشه حزب در روزنامه‌های فارسی زبان برون مرزی به طور گسترده در کتب عصر مشروطیت و کتب اختصاصی روزنامه‌های آن دوران مورد مطالعه قرار نگرفته است. مگر در چند کتاب از جمله کتاب «روزنامه نگاری ایرانیان و دیگر پارسی نویسان» از ناصرالدین پروین در دو جلد در ذیل عنوان ویژگی‌های محتوایی روزنامه‌های برون مرزی اشاراتی به اندیشه حزب در این گونه‌ها درج شده است. اما بطور اخص این اندیشه را در روزنامه‌ها مورد بررسی و تحلیل قرار نداده است.

ادوارد براون در کتاب «مطبوعات و ادبیات ایران در دوران مشروطیت» اهمیت نشریات برون مرزی در پیروزی جنبش مشروطیت در ایران پر داخته است. سید فرید قاسمی در «تاریخ روزنامه نگاری ایران» در دو جلد، استاد محیط طباطبائی در «تاریخ تحلیلی مطبوعات ایران»، جهانگیر صلح جو در «تاریخ مطبوعات ایران و جهان» به ذکر مختصری از روزنامه‌ها و در اشاراتی به اندیشه‌های لیبرالیسم سیاسی به اندیشه حزب پرداخته‌اند.

از دیگر نویسندگان و پژوهشگرانی که آثار خود را به اندیشه نوگرایان و اصلاح‌گران دوره مشروطیت اختصاص داده‌اند و در آثار تالیفی آنان اشاراتی به اندیشه حزب شده است، می‌توان به نویسندگان زیر اشاره نمود:

کتاب «تحقیق در افکار میرزا ملکم خان ناظم الدوله» از فرشته نورایی، «حکومت قانون» از منوچهر کمالی‌طه، «میرزا ملکم خان» از حامد الگار، «تشیع و مشروطیت» از عبدالهادی حائری، «گروه نویسندگان» از احسان یار شاطر، «مشروطه ایرانی» و کتاب «مرگ یا تجدد» از ماشالله آجودانی، «تاریخ تفکر سیاسی در دوره قاجار» از داریوش رحمانیان، «تاریخ انقلاب مشروطه ایران» از مهدی ملکزاده «تاریخ بیداری ایرانیان» از ناظم اسلام کرمانی و کتابهای تالیف شده توسط فریدون آدمیت، اسماعیل رائین و احمد کسروی ... ضمن بررسی افکار و اندیشه‌های اصلاح‌گران و متفکران دوره قاجار در آثار تالیفی خود اشاراتی به اندیشه‌ی لیبرالیسم سیاسی در قالب حزب نموده‌اند.

۱-۶ روش پژوهش

روش گردآوری داده‌ها، اسنادی و کتابخانه‌ای می‌باشد. برای بررسی اندیشه حزب در روزنامه‌های خارج از کشور مهمترین منبعی که مورد استفاده قرار گرفته است، لوح فشرده (دی وی دی ها و سی دی ها)